

Maria de Groot: een mystica in een Rooie vrouwengroep (1982)

Sieth Delhaas

Weerwoord of Voetnoot, oktober 1982

Inleiding

Een communauté als Taizé trekt jaarlijks vele duizenden jongeren, vooral ook uit Nederland. De navolging van Christus, die de broeders daar trachten te verwerkelijken door zich op allerlei manieren in te zetten voor armen en onderdrukten in de wereld, spreekt kennelijk meer aan dan het bedrijf van de kerk. Dat je zo'n keus ook in je eentje kunt maken, zélf een soort 'werkplaats' beginnen, waar je de navolging van Christus wilt praktizeren, daaraan probeert de dichteres en feministisch theologe Maria de Groot (45 jaar) sinds een jaar vorm te geven.

In één van haar boeken "De vrouw bij de bron" zegt ze in een uitleg over het boek Ruth: "vrouwen handelen, kiezen, gelóven existentieel", dat wil zeggen: vrouwen betrekken de bijbelverhalen op haar eigen leven, herkennen zich in zo'n verhaal en willen daarmee iets in haar eigen leven doen. Dat existentiële geloof is voor haar een leidraad geworden in haar gang door het leven van alle dag.

Zelf doorleefd

Maria vindt de kerk, waar het allemaal vrij somber toegaat, niet stimulerend. Ze vertelt: "Ik voel me buitenkerkelijk. Ik ben als gelovige buiten de kerk komen te staan. Toch heb ik me op mijn 18e jaar laten dopen. Ik kom uit een niet religieus gezin en heb mijn bekering héél diep beleefd. Toen ik, na mijn studie Nederlands, theologie wilde studeren was die drang heel groot. Ik had zo'n soort "Samuël-Samuël-ervaring".

Het pijnlijke is echter, dat je met die geloofservaring tijdens je theologiestudie niet uit de voeten kunt. Ik was met volle inzet begonnen, maar de dingen, die wezenlijk voor mij waren in dat geloof kon ik met anderen niet bespreken. De mystiek bijvoorbeeld was voor mij een ontdekking. Gelukkig was ik toen al 26 jaar, omdat ik eerst m'n Nederlands had gedaan, maar ik denk dat als ik 18 was geweest ik er met die theologiestudie onderdoor was gegaan.

Na jaren werken in de Randstad als predikant in de Haagse Kloosterkerk, later als pastor van de Ekklesia Den Haag, wetenschappelijk medewerkster in de literaire wetenschappen aan de Amsterdamse Universiteit – bekend geworden vooral door de dagopeningen voor de VPRO-radio –, woont en werkt ze sinds vorig jaar in het Friese Woudsend. Een dorp, dat een schooltje van twee lokalen over had, in 1909 gebouwd en dus gesloopt moest worden. Een houtsnijder redde het van de ondergang, woonde er een tijdje in en verbouwde het zo, dat Maria het nu kan ervaren als pasklaar voor haar gemaakt. Ze kocht het via een

advertentie in “De Volkskrant” en de bron in de ommuurde tuin gaf de doorslag. Haar boek “De vrouw bij de bron” was net verschenen.

“Hoe vruchtbaar mijn leven tot nu toe was geweest, toch had ik het gevoel vorig jaar, toen ik nog in de Sloepstraat in Scheveningen woonde, dat ik eindelijk eens een radicale beslissing moest nemen in mijn leven. Ondanks mijn politieke engagement waarmee ik toch ook steeds bezig ben geweest, had ik tot nu toe geen radicale keus gemaakt. En voor mij is die radicale keus de navolging van Christus.”

“Hier probeer ik er vorm aan te geven. Het is zo moeilijk iets daarvan zichtbaar te maken in je leven en handelen. Ik kan me zo goed voorstellen, dat mensen blijven hangen in alleen maar praten over geloven. Ik heb nu deze stap gemaakt. En het is een groot avontuur.”

Maria voelt zich elke dag gelukkig. Haar sonnetten, die ze, onder invloed van al het nieuwe in haar belevingswereld, schrijft, groot uittypt en voor haar ramen hangt – zodat haar mededorpsbewoners er ook van kunnen genieten – getuigen ervan. Een volle maan die in een donkere nacht in volle glorie voorbij zeilt, een tuin, die wazig nat, op een septemberochtend plotseling doet weten, dat de herfst er is. “Ik heb het gevoel, dat hier mijn bestemming is. Ook al mag mijn zijn hier mislukken. Als je het gevoel hebt zelf: nu maak ik een keus, die in overeenstemming is met jezelf, dan mag het mislukken. Dat geeft een ontspanning aan mijn zijn hier. Het komt naar je toe. Ik voel, dat ik op mijn-weg ben. dat ik weet wat de bedoeling van mijn leven is. Ik ben er zeker van, dat ieder mens intuïtief weet wat zijn bestemming is.

Als je maar luistert en je gewonnen geeft.”

Schrijfster

Wie mocht denken, dat de dichteres Maria de Groot een gevierde vrouw is, die tenslotte al bijna 20 jaar publiceert, 12 gedichtenbundels en één roman op haar naam heeft staan, zit er goed naast. De inhoud van haar gedichten heeft alles te maken met haar keus hoe ze wil leven: “Als schrijfster kan ik niet leven. Want ik schrijf dingen, die niemand koopt. Het is voor een deel mystieke poëzie. Maar je kunt het voor een deel ook anders noemen. Ook veel over de tijd waarin we nu leven. Onlangs heb ik een gedicht geschreven, dat binnenkort uit komt, over het “Festival of Fools”. Dat spreekt mij geweldig aan. Zo’n grote wereldse stad met al die dwazen, die daar spelen. Het heeft als het ware een lege plek en daarin voltrekt zich dan die Godsrelatie. Eén van de thema’s, die in mijn werk terugkomt is verlossing, bevrijding.”

Behalve dat Hanneke van Buuren dit jaar enkele lovende artikelen over haar werk heeft geschreven en Maarten ’t Hart haar roman *De dood van Sterrein* de NRC heeft afgekraakt, voelt ze zichzelf toch min of meer doodgezwegen door de literaire critici. Maar ook daarvan heeft ze zichzelf kunnen bevrijden. “Schrijven is voor mij een innerlijke drong. Mijn uitgever verliest op me. Hoewel een boek als *De vrouw bij de bron* het wat goed maakt, want dat is enorm veel verkocht. Het feit dat de heren critici mijn werk geen literatuur vinden, remt mij niet. Ik voel het als vrouw onrechtvaardigheid. Het is ook niet volgens afspraak: een zelfstandige vrouw, gelóvig, universitair gevormd. Dat in onverdraagzaam in onze cultuur. Ik mag er helemaal niet zijn! Maar dit maakt me des te meer tot feministe. Op het ogenblik ben ik met erg veel dingen bezig. Een lang gedicht over een Cherub, mijn sonnetten, ik ben aan een nieuwe feministische roman begonnen en binnenkort komt mijn boek *Twee emmers water halen uit, dat gaat over het Johannes evangelie.*’

Werkplaats

Literatuur en theologie zijn twee lijnen in Maria's leven, die telkens weer bij elkaar komen. Ze kan buiten het één noch het ander. Al schrijft ze op het ogenblik veel en gaat ze in Leeuwarden een aantal avonden per week aan de Noordelijke Leergangen literaire-analyse geven, de theologie laat haar ook nu niet los. Predikant kon ze in de gevestigde kerk niet blijven. Vrijwillig nam ze in 1975 haar ontslag als predikante in de Haagse Kloosterkerk. Haar keuze voor de basis, de mensen, die in de zondagse kerkdiensten ontbraken en de opzet van het Politieke Avondgebed, werd door vele traditionele kerkgangers niet begrepen en aanvaard. De komende jaren zal ze bezig zijn met een opdracht aan de universiteit in Utrecht en haar "Leerhuis" voortzetten in haar eigen "schooltje".

"Leerhuis vind ik eigenlijk een groot woord" verduidelijkt Maria. "Het is een woord uit de joodse traditie. Ik noem het liever "werkplaats". Ik zoek wel naar een vorm van "lernen" zoals het in een leerhuis gebeurt. Er komen vrouwen van overal uit het land. Ik ben begonnen met een advertentie in "Uittocht" van de Basisbeweging.

We werken telkens met ongeveer zes vrouwen.

We verdiepen ons in de tekst, daarbij brengen we onszelf mee, héél onze levenservaring. Je luistert naar de tekst. Ik vind het erg fijn zo te werken en ik leer veel van deze vrouwen. De meesten voelen zich niet meer thuis in de kerk of staan er al buiten. Dat is de reden ook waarom ze hier komen. Ze vinden het heerlijk om vrij te kunnen zeggen wat zij geloven. Soms komen er ook volkomen buitenkerkelijke vrouwen, zoals laatst een VOS-groep uit Franeker.

Want iedereen heeft toch ergens een kerkelijk verleden. Ik voel het zo, dat er van hieruit een klein bronnetje gaat stromen als we zo'n dag bezig zijn geweest. Sommige van deze vrouwen geven ook kindercatechese. Dat doorgeven aan de kinderen is erg belangrijk. Ik zou wel willen, dat er honderd van deze schooltjes komen. Ik zie het ook wel als een nieuwe vorm van geloofsgemeenschap."

Hoewel de toeloop nu alleen nog maar van vrouwen komt, hoopt ze, dat er in de toekomst eveneens mannen komen. Dat geldt trouwens ook voor de jeugd. Feministische theologie, dat wil zeggen op zoek naar heelheid en eenheid, maar ook alle mannelijke uitleg en vertalingen van de voorbije eeuwen links laten liggen en terug naar de bron. Of, zoals ze in één van haar boeken schrijft: "Ik herinner mij goed de verrassing, toen ik voor het eerst het Nieuwe Testament in het Grieks las. Wonderlijk nieuw en fris deed de tekst aan. En ze vraagt zich af: "kan een herlezing van de bijbel door vrouwen nieuwe betekenissen aan het licht brengen? Heel de leer, de bijbeluitleg en het godsdienstige denken zijn al die eeuwen door vruchten geweest van een mannelijke geest!

Feminisme

Past Maria als gelovige vrouw, die gekozen heeft voor de navolging van Christus wel in zo'n vrouwen bevrijdingsbeweging als het feminisme? "Binnen de vrouwenbeweging is dat ook niet altijd geaccepteerd", stemt Maria in "maar ik heb ontdekt, dat wij als vrouwen ook binnen dat feminisme onze eigen weg moeten gaan. Je moet je door een ideologie niet laten aanzeggen wat je moet doen en hoe je moet denken. De mannelijke mens heeft over ons vrouwen een aantal bevelen uitgevaardigd hoe ons zijn eruit moet zien, ondergeschikt aan hun structuren. Nu, ik ben totaalweigeraarster geworden. Ik laat me door geen enkel instituut meer de wet voorschrijven en juist die totaalweigering heeft mij vrij gemaakt om mijn wil prijs te geven aan Jezus van Nazareth. Je hebt zo'n tekst in het evangelie: wie zijn leven wil verliezen, die zal het behouden. Je kunt je leven niet verliezen, als je het niet hébt. Zo is het ook met je wil. Door mijn feministische strijd met de mannencultuur is mij heel duidelijk geworden wat mijn wil is, artistiek en kerkelijk. Ik mag alles! Omdat ik die wil gevonden heb, kan ik die ook prijs geven. Dat is voor mij een echte geloofsbeleving geworden. Mijn grootste vrijheid is áf te geven."

Ze leest een paar regels voor om te laten horen hoe de strijd tegen de mannencultuur overall nodig is. Het is een boek over een zeer begaafde vrouw, Hildegard van Bingen, uit de late middeleeuwen. De uitgever bestaat het op de flap over haar te schrijven: ... tussen briljante mannen, een merkwaardige vrouw!

"Doorgaans wijzen mannen de mystieke geloofservaringen psychologisch af en beschouwen alle mystieke vrouwen in feite als hysterisch. Nu, het zal mij een zorg zijn wat mannelijke psychologen daarvan vinden. Ik heb natuurlijk enorm veel barrières moeten overwinnen om zo als ik nu doe te kunnen en te mogen leven. Je wilt niet graag bekend staan als een hysterica. En zo zijn veel begaafde vrouwen uit de geschiedenis monddood gemaakt."

Fleerstift heeft Maria haar kleine "sjoel" genoemd. Het heeft te maken met de levensboom "vlier", met het kloosterachtige "stift" en de schrijfstift van middeleeuwse dichteres. Ze voelt zich al helemaal ingeburgerd en geaccepteerd in het Friese dorp, dat nu de zonnige watersportmaanden achter zich heeft en de gelatenheid van de winter op zich af ziet komen. Maar het lidmaatschap van een "Rooie Vrouwengroep" en de voorbereidingen voor een kritische basisgemeente in de Friese Greidhoek zijn even zoveel lijnen, die Maria's nieuwe leven vorm zullen geven.